

Tekst - Marian Lenshoek
Fotografie - Buro Mien Ruys

Tuin- en landschapsarchitectuur in de wederopbouwperiode

In de twintigste eeuw ontwikkelt de tuinarchitectuur zich anders dan in de voorafgaande eeuwen. Trends volgen elkaar sneller op en het werk van de tuin- en landschapsarchitect wordt sterk bepaald door maatschappelijke invloeden. Bij ontwerpen wordt meer rekening gehouden met druk of wensen vanuit de samenleving en er wordt samengewerkt met architecten, stedenbouwkundigen, cultuurtechnici en bestuurders.

De periode tussen 1945 en 1965 wordt in het algemeen de 'wederopbouwperiode' genoemd. De herstelperiode na de oorlog wordt vanaf 1953 gevolgd door een toenemende welvaart. In de architectuur en de stedenbouw wordt de trend gezet door het 'Nieuwe Bouwen', dat is ontstaan uit vooroorlogse stromingen als De Stijl en het Functionalisme.

'Less is more'

Ook in tuin- en landschapsontwerpen staan in die jaren krachtige, eenvoudige vormen centraal en zijn rechte lijnen belangrijk. Ontwerpers zijn wars van symboliek en romantiek. De nadruk ligt op het functionele en de dingen laten zien zoals ze zijn. Van de architect Mies van der Rohe is het motto 'less is more', waarmee hij de esthetische strategie beschrijft waarmee een ontwerp een indruk geeft van extreme eenvoud.

Mien Ruys en W.C.J. Boer lieten zich door het Nieuwe Bouwen beïnvloeden toen ze samen met het ontwerperscollectief de '8 en Opbouw' plannen maakten voor de inrichting van het dorp Nagele in de Noordoostpolder. Hans Warnau ontwierp onder andere de Westelijke tuinsteden en de Sloterplas in Amsterdam en een groenplan voor Dronten. J.T.P. Bijhouwer maakte deel uit van het team dat plannen voorbereidde voor de inrichting van de IJsselmeerpolders en de herverkaveling van Walcheren tussen 1945 en 1955.

Ook in de tuinstijl drong het 'modernisme' door, wat in de jaren vijftig zichtbaar is in het werk van de ontwerpers W.C.J. Boer, P.A.M. Buys, Hein Otto en Hans Warnau. Mien Ruys liet in haar ontwerpen zien dat een tuin geen voortzetting was van het huis, maar dat het groeien en bloeien in een tuin juist een contrast moest vormen met het huis.

Bronnen:
*Meto Vroom (red.),
Buitenruimten/Outdoor
Space - Ontwerpen van
Nederlandse tuin- en
landschapsarchitecten
na 1945 (Ned/Eng),
Amsterdam 1992*

*Eric Blok, Nederlandse
Tuinarchitectuur,
Bussum 1997*

Beleving en betrokkenheid

Uit de kunstzinnig georiënteerde tuinarchitectuuropleidingen ontstaat in de jaren zestig een aparte discipline: de landschapsarchitectuur. De landschapsarchitecten ontwerpen de inrichting van grotere gebieden voor wonen en werken, groen en recreatie. Bekende landschapsarchitecten zijn J.T.P. Bijhouwer, N. de Jonge, H. de Vroome en A. Hosper. Bij grotere gemeenten, Staatsbosbeheer en de provinciale planologische diensten neemt de vraag naar landschapsarchitecten toe.

Typerend voor deze jaren is de toenemende kritiek op de autoriteit en de roep van de bevolking om actieve betrokkenheid, ook op het gebied van de inrichting van de openbare ruimte. Mensen willen 'inspraak' en reageren kritisch op de puur functionele groenontwerpen voor bijvoorbeeld nieuwbouwwijken. In een tijd waarin natuur schaarser wordt en mensen van groen vervreemden moet je het groen dicht bij de mensen brengen, was de gedachte; beleving en betrokkenheid spelen een belangrijke rol. In de steden ontstaan de eerste woonerven, met straten die verkeersdrempels krijgen gecombineerd met beplanting. Het gemeenschappelijke groen in woonwijken

krijgt een avontuurlijke aanblik met, organisch aangelegde paden, heestergroepen en speelvelden. Bij kantoren komen binnentuinen en daktuinen.

Uiteraard ontwikkelen de tuin- en landschapsarchitectuur zich verder na 1965, maar dat valt buiten het kader van dit artikel. Nu de belangstelling voor de wederopbouwarchitectuur toeneemt, ligt de uitdaging in een goede inventarisatie van de kenmerkende tuinen en landschappen uit die tijd. Ook voor deze relatief recente periode geldt dat de tuinen en landschappen kwetsbaar zijn. In veel gevallen is de tuinaanleg veranderd en is het basisontwerp, en de bedoeling van de ontwerper, niet meer herkenbaar. Juist omdat tuinen en parken minder duurzaam zijn dan gebouwen en meer onderhoud en beheer nodig hebben, is meer aandacht wel op zijn plaats.

Minister Plasterk heeft een begin gemaakt met de bescherming van honderd wederopbouwobjecten, met name gebouwen. In een tweede tranche is nu ook aandacht en bescherming nodig voor de kenmerkende landschappen, parken en tuinen uit de wederopbouwperiode.

De tuin moest een contrast vormen met het huis. Ontwerp Mien Ruys voor een privétuin in Wassenaar

TUINEN
NEDERLANDSE
STICHTING